

FARG'ONA VILOYATI, BAG'DOD TUMANI
8-UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABI

**“ILM-FAN VA TA'LIMDA
INNOVATION YONDASHUVLAR,
MUAMMOLAR, TAKLIF VA YECHIMLAR”**

**KO'P TARMOQLI 8-SONLI RESPUBLIKA
ILMIY-ONLAYN**

KONFERENSIYASI

IC I WORLD
of JOURNALS

OPEN ACCESS

 Crossref

FARG'ONA VILOYATI, FARG'ONA SHAHRI
ISTE'DOD KO'CHASI 1-UY, 1-XONADON

+99891-152-93-14

WWW.ACADEMIASCIENCE.ORG

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

1.	ОРОЛ ХАЛОКАТИНИНГ ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ АҲОЛИСИ ХАЁТИГА ТАЪСИРИ Худайкулова Ш.М.	6
2.	МУСТАҚИЛ ЎЗБЕКИСТОНДА СУҒОРИШ ИНШООТЛАРИНИ ЗАМОНАВИЙЛАШУВИ ЙЎЛИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР Шомуротов Шарофиддин Шукуржон ўғли	9
3.	ЖАМИЯТ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ТОЛЕРАНТЛИК МАДАНИЯТИНИНГ РОЛИ Азимов Адхамжон Солижонович	13
4.	СССРНИНГ МЕСХЕТИ ТУРК ХАЛҚИГА НИСБАТАН ОЛИБ БОРГАН ҚАТОҒОНЧИЛИК СИЁСАТИ: САБАБЛАРИ ВА ОҚИБАТЛАР Бозоров Отабек Нуралиев Зухриддинбек	19
5.	ЮКСАК БИЛИМЛАР САРИ Аҳмедова Мактубахон Соҳибжоновна	23
6.	DIPLOMATIYANING INTERNET DAVRIGA MOSLASHUVI Hamrakulova Ravshanoy Abdulaxatovna	26
7.	YOSHLARDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHATLARI Egamova Maqsudaxon	29
8.	IMKONIYATLAR SARI QADAM Ernazarova Dilnoza Ibragimovna To'rayeva Lobar Ikrom qizi	31
9.	FALSAFA BU TARAQQIYOTNING TAFAKKUR MADANIYATIDIR O'.B.Ochilov	34
10.	KORRUPSIYA ILDIZLARINI YO'Q QILAMIZ! Musayev Ravshan Mansurovich Ibragimov Alisher Bazarboyevich	39
11.	YANGI YILDA YANGI MARRALAR Jumanova Dildar Saparboyevna Sultonova Dilfuza Yusupovna	42
12.	GLOBALLASHUV JARAYONIDAGI AXBOROT TAHDIDLARINING YOSHLAR DUNYOQARASHIGA TA'SIRI Yusupova Gulmera	44
13.	ОИЛАДА ЭКОЛОГИК МУАММОЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ТАРБИЯСИ Бахриддинов Нуриддин Садриддинович Игамбердиева Дилфуза Алимовна	47
14.	ЎҚИТИШДА ҚАДРИЯТЛАР УСТУВОРЛИГИНИНГ МОҲИЯТИ Дониёров Тоғаймурод Асадович Донияров Ботир Артиқович	52
15.	YOSHLARDA HUQUQIY MADANIYAT VA ONGNI SHAKLLANTIRISHDA FUQAROLIK TARBIYASINING O'RNI Turg'anbayeva Indira	55
16.	МАКТАБГАЧА КАТТА ЁШДАГИ БОЛАЛАРДА ИЖОДИЙ ФАОЛЛИКНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ФИКРЛАШ ВА ИДРОК ЭТИШНИНГ ЎЗАРО БОҒЛИҚЛИГИ	58

МУСТАҚИЛ ЎЗБЕКИСТОНДА СУҒОРИШ ИНШООТЛАРИНИ ЗАМОНАВИЙЛАШУВИ ЙЎЛИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР

Шомуротов Шарофиддин Шукуржон ўғли
Қўқон Давлат Педагогика институти ўқитувчиси

Аннотация: Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг барча соҳаларда бўлгани каби сув хўжалиги тизимида ҳам муҳим ислоҳот ва бир қатор тадбирлар амалга оширилди. Бугунги кунда республика суғориш тизимида сув ресурсларидан оқилона ва тежамли усулда фойдаланишга алоҳида эътибор қаратилиб, соҳадаги модернизация жараёнлари йилдан йилга такомиллаштирилмоқда. Мақолада Ўзбекистонда суғориш иншоотларини замонавийлашуви йўлидаги амалга оширилган ислоҳотлар ёритиб берилади.

Калит сўзлар: сув ресурслари, фармон, мелиорация, инвестицион лойиҳалар, суғориш иншоотлари, сув омбори, дренаж ва коллекторлар, ислоҳот.

Мамлакатимизда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши сувдан фойдаланиш билан бевосита боғлиқ ҳолда фаолият юритади. Республика бўйича экин майдонларини суғориш учун йилига ўртача 55 млрд. м³ сув талаб этилади ва бу миқдордаги сув Марказий Осиё давлатларида истеъмол қилинадиган жами сув ресурсларининг деярли ярмига тенг. Айни пайтда республика қишлоқ хўжалигида фойдаланилаётган сувнинг 80 фоизидан ортиғи қўшни давлатлар ҳудудларидан оқиб келиши сув режимининг барқарорлигини ташкил этиш имконини чеклайди. Шу боис сувдан тежабтергаб фойдаланишнинг иқтисодий аҳамияти жуда юқори бўлиб, бунда ирригация ва мелиорация тармоқларининг фойдаланиш учун яроқлилиқ ҳолатини сақлаш талаб этилади. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримов томонидан "...фаолият кўрсатаётган ирригация-мелиорация объектларининг тегишли техник ҳолатини таъминлаш, ихтисослашган сув хўжалиги, қурилиш ва эксплуатация ташкилотларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, уларни замонавий техника билан жиҳозлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратиш..."⁶ борасида қўйилган вазифалар сув хўжалиги тизимини ислоҳ қилишда йўналиш бўлиб хизмат қилади. Шу билан бирга сўнгги йилларда сувдан фойдаланиш тизимини такомиллаштириш борасида қатор тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2003 йил 24 мартдаги "Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни

⁶ Каримов.И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этиш йўллари ва чоралари. – Тошкент: Ўзбекистон, 2009. -46 б.

чуқурлаштиришнинг энг муҳим йўналишлари тўғрисида"ги ПФ-3226 сонли Фармонига асосан фермер хўжаликларини ривожлантириш устувор вазифа сифатида белгиланди ва бу борадаги ислохотларни янада чуқурлаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 28 июндаги 290-сонли қарори асосида сув хўжалигида муҳим ўзгаришлар юз бериб, сув ресурсларини маъмурий-худудий бошқариш принциpidан ҳавза бошқаруви принциpigа ўтказилди.

Фермер хўжаликларининг устуворлик асосида ривожланиши оқибатида сувдан фойдаланиш тизими анча мураккаблашди. Хусусан, илгари қишлоқ хўжалиги ерлари ширкат хўжаликлари ихтиёрида бўлган ва худудни сув билан таъминлаш ҳам улар зиммасида бўлган. Битта хўжалик худудидagi ички каналлар, гидротехник иншоотлар ва мелиоратив техникалар, молмулклардан фойдаланадиган кўплаб фермер хўжаликлари пайдо бўлганлиги, шунингдек, худудда кўплаб деҳқон хўжаликлари ҳам қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириб сув истеъмолчилари сифатида майдонга чиқиши табиий равишда қуйи бўғинда сувдан фойдаланиш муносабатларини тартибга солувчи субъект фаолияти заруратини кетириб чиқаради.

Маълумки, мамлакатимиз иқтисодиётини барқарор ривожлантиришда аграр тармоқ салмоқли ўринни эгаллайди. Шунинг учун ҳам республика ҳукумати томонидан ушбу тармоқни ривожлантиришга етарлича эътибор қаратилмоқда. Зеро, аграр тармоқни барқарор ривожлантириш сув хўжалиги тизимининг самарали фаолияти билан бевосита боғлиқдир. Айниқса, тармоқни модернизациялаш учун йўналтирилаётган инвестициялар ушбу соҳанинг истиқболда ривожланиши ҳамда етакчи тармоқ сифатида мамлакат аҳолисининг фаравонлигига хизмат қилишини таъминлашга қаратилган. Шу жиҳатдан агросаноат мажмуасининг ўзагини ташкил қилувчи сув хўжалиги тизимининг мамлакатимиз иқтисодиётидаги муҳим ўрни ва аҳамиятини эътиборга олган ҳолда олиб борилаётган ташкилий-таркибий ва молиявий-иқтисодий ислохотларнинг кейинги босқичида тармоқни техник ва технологик янгилаш, соҳани тубдан модернизация қилиш долзарб масалалардан бирига айланди. Зеро, сув хўжалиги объектларининг ҳозирги техник жиҳатдан ҳолатининг таҳлиллари "... хўжаликлараро ва магистрал каналларнинг 23,5 фоизи, хўжаликлар ичидаги суғориш тармоғининг 17,4 фоизининг таъмир талаблиги, мавжуд 42 та сув олиш гидроузелининг 18 тасини алмаштириш ва гидромеханик ускуналарни модернизация қилишни, 5 тасини қайта қуришни, катта насос станцияларининг 80, ўртача станцияларнинг 50 ва кичик станцияларнинг 30 фоизининг таъмирлашга ва қайта қуришга муҳтожлиги, ички хўжаликлардаги қарийб 19 минг км очиқ дренажларнинг тозалашни талаб

қилиши, ёпиқ дренажларнинг 50 фоиздан ортигини ишламаслиги”⁷ни кўрсатмоқда.

Қайд этилган ҳолатни бартараф этиш, сув хўжалиги тизимининг самарали ишлашини таъминлаш учун катта миқдордаги молиявий маблағлар йўналтирилишини талаб қилади. Бунинг учун ички ва ташқи инвестицияларни жалб этиш вазиятни ҳал этиш имкониятини яратади. Шунинг учун ҳам, Биринчи Президентимиз И.А.Каримов таъкидлаганларидек, “Барчамиз оддий бир ҳақиқатни яхши англаб олишимиз даркор – инвестицияларсиз модернизация ҳам, янгиланиш ҳам бўлмайди”⁸

Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида республикаимиз қишлоқ ва сув хўжалигида олиб борилаётган иқтисодий ислохотларнинг натижасида, хусусан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2003 йил 27 октябрдаги “2004-2006 йилларда фермер хўжаликларини ривожлантириш Концепцияси” фармони ва ҳукумат қарорларига асосан 2004-2006 йиллар давомида зарар кўриб ишлаётган ва истиқболсиз деб ҳисобланган 1020 та ширкат хўжаликлари тугатилиб, улар негизида фермер хўжаликлари ташкил этилиши ҳамда уларга хизмат кўрсатувчи инфратузилмаларни янада ривожлантириш белгиланди. Бу жараён ўз навбатида сув хўжалиги тизимини ҳам ислоҳ қилишни заруратга айлантирди. Шундан келиб чиққан ҳолда сув хўжалигини ислоҳ қилиш жараёни уч йўналишда амалга оширилди. Биринчи йўналиш — қайта ташкил этилган хўжаликларда хўжаликлар ичида сув ресурсларини бошқаришни кучайтириш мақсадида Сув фойдаланувчилар уюшмаларини (ҳозирда сув истеъмолчилари уюшмалари) ташкил этилиши.

Иккинчи йўналиш — моддий ва маънавий эскирган сув хўжалиги объектларини модернизация қилиш. Учинчи йўналиш — СИУлар бошқарувнинг юқори иерархия билан ўзаро муносабатларини мувофиқлаштириш мақсадида республика сув хўжалиги бошқарувида ислохотлар олиб борилди. Бунинг натижасида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 21 июлдаги «Сув ресурсларини бошқаришни ташкил этишни такомиллаштириш тўғрисида»ги қарори билан республикаимизда ирригация тизимларини бошқариш маъмурий-ҳудудий усулидан ҳавза тамойилига ўтказилди. Амалга оширилган ислохотлар сув манбаи билан сувни бевосита истеъмолчилари ўртасидаги ортиқча бўғинларни йўқотиш, сувдан фойдаланишни режалаштириш ва тақсимлашни ҳамда бошқаришни илмий асосда ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, бюджет маблағларидан мақсадли фойдаланишни назорат қилиш имкониятини яратди.

⁷ Сув Ўзбекистон келажаги учун ҳаётий ресурс. – Т.: 42-бет.

⁸ Каримов. И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инкирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этиш йўллари ва чоралари. - Тошкент: Ўзбекистон, 2009. -56 б.

Айни пайтда республикаимиз қишлоқ хўжалигида амалга оширилган иқтисодий ислохотларнинг талабларидан келиб чиққан ҳолда сувдан фойдаланишнинг энг қуий бўғинида ҳам қатор янги тизимлар жорий этилди.

Хулоса ўрнида таъкидлаш зарурки, Ўзбекистон мустакилликка эришганидан сўнг мамлакатимиз тарихини ҳолисона ва илмий тарзда тадқиқ этиш масаласига алоҳида эътибор қаратилиб, ўтмиш тарихига муносабат ҳам тубдан ўзгарди. Бир қатор тарихий мавзулар сирасида, тарихан шаклланиб келган ирригация тизими ҳамда суғорма дехкончилик маданияти тарихини назарий-концептуал ёндашув асосида ҳаққоний ўрганишга алоҳида урғу берилмокда.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Каримов.И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этиш йўллари ва чоралари. – Тошкент: Ўзбекистон, 2009. -46 б.
2. Сув Ўзбекистон келажаги учун ҳаётий ресурс. – Т.: 42-бет.
3. Каримов.И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этиш йўллари ва чоралари. – Тошкент: Ўзбекистон, 2009. -56 б.
4. Маҳмудов О. Сув ресурсларидан тежамли фойдаланиш ҳаётий зарурият // Ўзбекистон овози, 2013 йил 28 март
5. Бойназаров Д. Мелиорация ва агротехник тадбирлар // Халқ сўзи, 2014 йил 26 февраль
6. www.lex.uz.
7. www.norma.uz